

Svenska Föreningen för Barn- och Ungdomspsykiatri

Swedish Association for Child and Adolescent Psychiatry

Rekommendationer för Barn- och ungdomspsykiatri 2015

Svenska föreningen för barn- och
ungdomspsykiatri

2016-10-31

SFBUP:s Delmål och rekommendationer

Rekommendationer till ST-utbildningen i Barn-och ungdomspsykiatri

Målbeskrivningen för specialistutbildningen i barn-och ungdomspsykiatri med tillhörande föreskrifter (SOF SF 2015:8) är ett bindande dokument av övergripande natur, som komplement till och förtydligande av målbeskrivningen har läkarorganisationernas specialitetsföreningar utformat särskilda rekommendationer som ger en mer detaljerad beskrivning av delmålen.

Inom Svenska föreningen för Barn- och ungdomspsykiatri (SFBUP) har utbildningsutskottet utarbetat rekommendationerna som godkänts av föreningens styrelse. Dessa syftar till att underlätta uttolkningen av målbeskrivningen samt utgör tillsammans med målbeskrivningen en strävan mot gemensam, likvärdig utbildningsnivå i hela landet.

Rekommendationerna är ett dynamiskt dokument som revideras regelbundet

Utbildningsstruktur

Huvudutbildningen bör inledas med tjänstgöring på barn- och ungdomspsykiatrisk enhet. Därefter bör sidoutbildning följa, genom tjänstgöring inom pediatrik och vuxenpsykiatri. Specialistutbildningen bör avslutas med tjänstgöring vid barn- och ungdomspsykiatrisk enhet för att underlätta övergången till självständigt arbete som specialist.

Under huvudutbildningen är längre sammanhängande tjänstgöringsperioder av stor vikt. Detta för att ST-läkaren ska få goda möjligheter att följa upp patienter över längre tid. Vidare bör ST-läkaren tillförsäkras omfattande erfarenhet av akutvård och barnpsykiatrisk slutenvård under utbildningen. Det är angeläget med kurs i psykoterapi där ST-läkaren tillägnar sig kunskap om psykologiska behandlingsmetoder. Under kursen är det viktigt att integrering av teori och praktiska färdigheter sker under handledning av legitimerad psykoterapeut. Kursen bör varvas med klinisk tjänstgöring så att ST-läkaren kan tillämpa kunskaperna i sin dagliga läkarverksamhet.

Utbildningen i sin helhet bör ge ST-läkaren möjlighet att tillägna sig en både bred och djup kompetens. Utbildningen bör därför i förekommande fall kompletteras med tjänstgöring vid universitetsklinik eller motsvarande.

Under utbildningens gång behöver handledare och ST-läkare bevaka att en progression sker inom alla tre fälten kunskap, färdighet och förhållningssätt. Förmågor inom dessa områden utvecklas stegvis liksom förmågan till ansvarstagande, självständighet och omdöme.

ST-läkarens tjänstgöring kompletteras med teoretiska studier, kurser och vetenskapligt- samt kvalitetsarbete.

Kurser

De flesta delmålen kräver att ST-läkaren genomgått kurs.

Inom ramen för BUP-föreningen har utvecklats ett antal nationella s.k METIS-kurser (www.metiskurser.se). Som riktlinje rekommenderas att ST-läkaren deltar i cirka 8 av dessa kurser samt kompletterar utifrån det utbud som finns av kortare och längre kurser som anordnas regionalt inom sjukvården och av olika utbildningsinstanser regionalt och nationellt. ST-läkaren måste med hjälp av handledare och studierektor bevaka kursutbudet så att delmålen blir uppfyllda.

Vetenskapligt arbete

Under utbildningstiden är det angeläget att ett vetenskapligt tänkesätt tillägnas. Målet är att ST-läkaren ska uppvisa fördjupade kunskaper om medicinskt vetenskapliga metoder och etiska principer, kunna kritiskt granska och värdera medicinsk vetenskaplig information samt uppvisa ett medicinskt vetenskapligt förhållningssätt i det dagliga arbetet. I delmålet ingår ett självständigt, skriftligt vetenskapligt arbete som med fördel kan presenteras på BUP-föreningens årskongress i form av poster.

Det vetenskapliga arbetet som gjorts under en termin på läkarutbildningen kan räknas om det är relevant, håller tillräckligt hög kvalitet och godkänns av verksamhetschef och huvudhandledare. BUP-föreningen anser det dock viktigt att ST-läkaren får möjlighet att utföra ett vetenskapligt arbete under ST-tiden, för att uppmuntra till klinisk forskning som kan leda till forskarutbildning.

Planering av det vetenskapliga arbetet bör påbörjas senast under tredje året i ST. Arbetet bör handledas av en disputerad handledare eller granskas av en från projektet fristående vetenskapligt skolad person. Arbetet ska godkännas och intygas av specialistkompetent läkare.

Det vetenskapliga arbetet kan kombineras med kvalitetsarbete (se nedan).

Systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete

ST-läkare ska under ST-tiden lära sig metoder för förbättringsarbete och delta i ett förbättrings- och kvalitetsarbete gärna i samverkan med övriga personalgrupper.

Det är viktigt att fokusera på det som behöver förändras utifrån identifierade behov och att arbetet ses som viktigt inom enheten. Verksamhetschef eller annan aktuell chef bör kunna tillhandahålla förslag på kvalitetsarbete utifrån enhetens behov.

Arbetet ska godkännas och intygas av specialistkompetent läkare.

Kompetenskrav

BUP-föreningen har i detta dokument formulerat rekommendationer för delmålen c. Avseende delmålen a och b hänvisar vi till det dokument Läkarförbundet skrivit. Detta kan vara till hjälp för tolkning av delmålen.

Läkarförbundets rekommendationer se länk:

<https://www.slf.se/Pages/87370/Bilaga%20rekommendationer%20nya%20ST.pdf>

Ordförklaringar avseende delmål c

Behärska	Används i delmålen för att uttrycka det mest omfattande kompetenskravet. Med behärska avses här att läkaren uppvisar de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som krävs för att fullständigt och självständigt kunna utföra de arbetsuppgifter som förekommer inom det område som avses
Ha kunskap	Används i delmålen för att uttrycka ett kompetenskrav som är mindre omfattande än behärska. Ofta handlar det då om teoretiska kunskaper
Ha kännedom	Används i delmålen för att uttrycka det minst omfattande kompetenskravet
Ha förmåga	Används i delmålen för att uttrycka att kompetenskravet innebär personlig kapacitet att utföra eller uträtta något

Delmål c1

Delmål c1	Utbildningsaktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – behärska bedömning och handläggning av akuta barn- och ungdomspsykiatriska tillstånd	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	Allmänna råd Deltagande i seminarium Medsittning Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska handläggning av:	
Bråk i hemmet	
Förvirringstillstånd	
Intoxikationer	
Krisreaktioner	
Missbruk	
Misshandel/övergrepp	
Nedstämdhet, apati	
Psykotiska symtom	
Ritualer och tvång	
Självskadande beteende	
Suicidalitet	
Uppvarvade tillstånd	
Utagerande, hot, aggressivitet, våld	
Vägran att äta/dricka	
Ångest/oro	
Inklusive:	
Arbetsledning i akuta situationer	
Självständigt jourarbete utanför kontorstid	

Delmål c2

Delmål c2	Utbildnings-aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – behärska bedömning och prioritering av barns och ungdomars psykiatriska vårdbehov mot bakgrund av biologiska, psykologiska och sociala faktorer som medför ökad risk för psykisk ohälsa	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	<i>Allmänna råd</i> Deltagande i seminarium Medsittning Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska att:	
Identifiera och värdera riskfaktorer	
Identifiera och värdera salutogena faktorer	
Använda funktions-och skattningsskalor	
Fatta beslut om prioritering	

Delmål c3

Delmål c3	Utbildningsaktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – behärska utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av vanliga och viktiga barn- och ungdomspsykiatriska tillstånd	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller Handledare
	<i>Allmänna råd</i> Deltagande i diagnostik- och behandlingskonferens Deltagande i seminarium Medsittning Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska handläggning av:	
ADHD	
Autismspektrumstörningar	
Depressiva syndrom	
Emotionell instabilitet	
Suicidalitet	
Sömnstörningar	
Tics	
Tvångssyndrom	
Uppförandestörning, trottsyndrom	
Ångestsyndrom	
Förmåga att handlägga:	
Bipolära syndrom	
Kris/trauma/PTSD	
Psykosomatiska tillstånd	
Psykotiska syndrom	
Ätstörningar	
Ha kunskap om:	
Anknytningsstörningar	
Personlighetsstörningar	
Indikationer för ECT-behandling	

Delmål c4

Delmål c4	Utbildningsaktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – behärska bedömning av avvikande och normal utveckling i barn- och ungdomsåren – behärska samtal och kommunikation med barn och ungdomar med hänsyn till deras behov och utvecklingsnivå	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	Allmänna råd Deltagande i seminarium Medsittning Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska bedömning av:	
Mental retardation	
Normal kognitiv utveckling och avvikelser	
Normal psykomotorisk utveckling och avvikelser	
Normal pubertet och avvikelser	
Normal socioemotionell utveckling och avvikelser	
Normal språklig utveckling och avvikelser	
Normal tillväxt och avvikelser	
Normal utveckling av inlärningsförmåga och avvikelser	
Ovanliga diagnoser och syndrom	
Behärska:	
Samtal och kommunikation med barn utifrån deras behov och utvecklingsnivå	

Delmål c5

Delmål c5	Utbildnings- aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – behärska farmakologisk behandling av barn- och ungdomspsykiatriska tillstånd	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	<i>Allmänna råd</i> Deltagande i seminarium Medsittning Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska farmakologisk behandling av:	
ADHD	
Beteendestörningar	
Depressiva syndrom	
Sömnstörningar	
Tics	
Ångestsyndrom	
Förmåga till farmakologisk behandling av:	
Bipolära syndrom	
Psykotiska syndrom	

Delmål c6

Delmål c6	Utbildningsaktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska -ha kunskap om psykologiska och psykoteraeutiska behandlingsmetoder vid barn-och ungdomspsykiatriska tillstånd	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	<i>Allmänna råd</i> Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Kunna handlägga:	
Patienter med hjälp av psykologisk behandlingsmetod	
Kombinationsbehandling med läkemedel och psykologisk behandling	
Ha kunskap om:	
Psykoteraeutiska termer och begrepp från olika teoretiska modeller	
Beröringspunkter och olikheter mellan olika psykoteraeutiska inriktningar och deras indikationer	
Utvärdering och dokumentation av psykologiska behandlingsmetoder	
De svårigheter som kan uppstå vid psykologisk behandling	
Kunskap om framgångsfaktorer och vad som kan vara kontraindikationer vid psykoteraeutik	

Delmål c7

Delmål c7	Utbildnings-aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – ha kunskap om barn- och ungdomspsykiatriens samarbete med andra samhällsinstanser	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Allmänna råd Teoretiska studier Vårdteamarbete	

Rekommendation	Egna anteckningar
Ha kunskap om:	
Barnomsorg	
Beroendevård	
Familjehem och HVB-hem	
Försäkringskassa	
Kommunal och privat rådgivningsenhet ex ungdomsmottagning	
Polis	
Rättsväsende	
SIS-institution	
Skolans pedagogiska personal resp elevhälsan	
Socialtjänst	
Vårdgrannar	

Delmål c8

Delmål c8	Utbildnings-aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – kunna tillämpa lagar och andra föreskrifter som gäller för specialiteten, inklusive lagar och andra föreskrifter som gäller för hälso- och sjukvård, socialtjänst och handikappomsorg – behärska handläggning i enlighet med lagen om psykiatrisk tvångsvård – behärska kunskapen om barnets rättigheter samt kunna identifiera barn som far illa och vidta adekvata åtgärder, inklusive fullfölja anmälningsskyldigheten	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	Allmänna råd Deltagande i seminarium Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska:	
Barnkonventionen så att tillämning av nedanstående lagar präglas av riktlinjer enligt denna	
Behärska handläggning enligt:	
Hälso-och Sjukvårdslagen (HSL)	
Lag om Psykiatrisk Tvångsvård (LPT)	
Ha kunskap om:	
Föräldrabalken	
Körkortslagen	
Lagen om Rättpsykiatrisk tvångsvård (LRM)	
Lagen om slutna ungdomsvård (LSU)	
Lagen om Särskilt Stöd (LSS)	
Lagen om Vård av Unga (LVU)	
Patientdatalagen	
Sekretesslagen	
Socialförsäkringslagen	
Socialtjänstlagen (SoL)	
Vapenlagen	

Delmål c9

Delmål c9	Utbildnings- aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – behärska initial handläggning och ha kunskap om fortsatt handläggning av vanliga substansberoendetilstånd samt ha kunskap om deras samsjuklighet med barn- och ungdomspsykiatriska tillstånd	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	Allmänna råd Deltagande i seminarium Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Behärska:	
Akut intoxikation av alkohol och /eller andra droger	
Initial differentialdiagnostik och behandling vid samsjuklighet	
Användande av screeningformulär	
Ha kunskap om:	
Avgiftning av alkohol och/eller andra droger	
Symtom av vanliga droggrupper	
Behandlingsmetoder vid alkohol/drogberoende	
Identifiering av föräldramissbruk	
Socialtjänstens behandlingsutbud	
Ha kännedom om:	
Droger i omlopp	

Delmål c10

Delmål c10	Utbildningsaktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – ha kunskap om psykiatriska tillstånd hos patienter i vuxen ålder, särskilt hos unga vuxna	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	<i>Allmänna råd</i> Deltagande i seminarium Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Ha kunskap om:	
Förstämningssyndrom	
Missbruk	
Neuropsykiatriska tillstånd i vuxen ålder	
Personlighetsstörningar	
Psykisk utvecklingsstörning hos vuxna	
Psykotiska syndrom	
Ångestsyndrom	
Ätstörningar	
Psykofarmakologisk behandling vid olika tillstånd	
Inklusive medverkat vid:	
ECT-behandling	
Länsrättsförhandling	

Delmål c11

Delmål c11	Utbildnings- aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – ha kunskap om barn- och ungdomsmedicin, särskilt barn- och ungdomsneurologi och habilitering	Klinisk tjänstgöring under handledning vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	Allmänna råd Deltagande i seminarium Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Ha kunskap om:	
Normal och avvikande psykomotorik, tillväxt och pubertet. Rutinundersökningar av barn på BHV/SHV	
Medicinska åkommor: allmän pediatrik, intoxikationer, buk- och huvudsmärtor, kronisk sjukdom	
Psykosociala medicinska frågor: Kronisk sjukdom, övervikt, omsorgssvikt, sex och samlevnad, misstanke om barnmisshandel och övergrepp	
Neurologiska tillstånd t.ex epilepsi/kramper, neurometabola sjukdomar, cerebral pares, infektioner och inflammationer i CNS, CNS-tumörer, neuromuskulära sjukdomar och förvärvad hjärnskada	
Neuropsykiatriska tillstånd mental retardation, autismspektrumstörningar och komplex ADHD	
Ha kännedom om:	
Sällsynta diagnoser och syndrom	
Kunna utföra:	
Neurologstatus i olika åldrar	
Psykomotorisk utvecklingsbedömning	
Medicinsk utredning av utvecklingsstörning	

Delmål c12

Delmål c12	Utbildnings- aktiviteter	Uppföljning
Den specialistkompetenta läkaren ska – ha kännedom om rättspsykiatrins organisation och arbetsuppgifter	Auskultation vid en eller flera enheter som bedriver sådan verksamhet eller handlägger sådana ärenden	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare
	Deltagande i en eller flera kurser	Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av kursledare eller handledare
	<i>Allmänna råd</i> Teoretiska studier	

Rekommendation	Egna anteckningar
Ha kännedom om:	
LRV	
Rättspsykiatriska utredningar och vård	